

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi se ne
prijemajo.

Oznanila se prijemljejo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

Izhaja

1. in 16. vsakega mesca
in velja s poštnino vred
in v Mariboru z pošiljanjem
na dom
za celo leto . 2 fl.
„ pol „ . 1 fl.
„ 1/4 „ . — fl. 50 k.
Brez poštnine in
pošiljanja 1 fl. 80 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 8 k.

Štv. 4.

V Mariboru 1. marca 1867.

Tečaj I.

Deželni zbor v Gradcu.

18. februarja 1867 se je začel deželni zbor v Gradcu, kakor povesodi takraj Litave.

1. den je bila meša, potem so se zbrali poslanci v deželni hiši. Najprej je poslance pozdravil cesarski namestnik baron Meczery in oznanil, da je Jih Veličanstvo postavilo grofa Glajspaha za deželnega poglavara in dr. M. Kaisersfelda za njegovega namestnika.

Na to se Glajspah poda na svoje mesto in pozove grofa Atems-a in dr. Langer-ja zapisovavca.

Po tem, ko je Glajspah zbor nagovoril reče, da g. bar. Meczery ima besedo. Na to prečita cesarski namestnik vladni dopis. Zadržaj tega dopisa je v kratkem ta le:

Cesarski vladi je žal, da sta se patenta od 20. sept. 1865 in 2. jan. t. l. od nekterih narodov krivo tolmačila, in da izvanredni državni zbor, ktere ga je namenila sklicati, ni bil vsem všeč; ona zdaj sama sprevidi, da ni po pravem potu hodila, in ne samo to, temuč tudi zahtevanje Ogrov po odgovornem lastnem ministerstvu jo na drugi pot obrača. Prepričala se je namreč, da se ne more z Ogrji sporazumeti, ako jim ne da omenjenega ministerstva — Cesarska vlada tedaj odstopi od poklica izvanrednega državnega zbora, in zaukaže naj se ustavni državni zbor na Dunaju 18. marca t. l. snide, in da naj prizna tiste premembe ustave, ktere so potrebne s pogledom na porazumljenje z Ogrji. — Temu ustavnemu zboru se bodo tudi predložile postavne osnove o pošiljanju poslancev državnih in druge važne reči kakor uredba občne brambe, postava o odgovornosti ministrov itd. K zadnjemu veli, naj se poslanci za ustavni državni zbor nemudoma volijo. — Podpisani so ministri Beust, Komers, Wüllerstorf, John.

Ta dopis se je bral samo v nemškem jeziku. Ko ga je prebral ga izročil grofu Glajspahu.

Druga seja je bila 20. februarja. Najprej se je prečital zapisnik prve seje. Za tem predsednik opomni, da je ministerski dopis že v rokah poslancev in misli, naj bi se v njem izrečen poziv spolnil in se volilo v ustaven državni zbor. Ker se temu predlogu nikdor ni zoperstavljal, se je postavil na dnevni red. Na to dojdejo na vrsto poročila deželnega odbora in sicer:

1. reorganiziranje deželnega stavbinega urada (landschaftlichen Bauamtes), ktero bi se naj izročilo posebnemu odboru od 11 odbornikov. Ta predlog obvelja

2. poročuje dr. Stremeier o volitvah srenjskih volivnih okrajev in reče, da je deželni odbor vse odobril, če so ravno marsiktere napake pri volitvah bile, samo ni one Mariborskega srenjskega volivnega okraja, in predloži na dalje, da naj zbor one volitve odobri (verificira), kar se je soglasno storilo.

3. Dojde poročilo volitev iz velikega posestva in obeh kupčijskih zbornic, ktere so se tudi soglasno odobrile.

4. poročuje dr. Stremeier o srenjski volitvi v Mariboru in navede vse že znane napake in še pristavi, da sta tudi došla protesta in sicer eden iz dolnjega Hočja drugi pa iz Kamice. Dr. Aichmeier, kteri je jedini v deželnem odboru nasprotno temu glasoval in zahteval, da ta volitev se naj potrdi, je razlagal prav dobro vse vzroke in med ostalim tudi rekel, da je tako glasoval opiraje se na pravico in opominja posebno, da spada k nemški ustavni stranki in da zatoraj ni onih misli, kterih sta v Mariboru izvoljena gospoda, on dokazuje na dalje, da se mnoge na-

pake, ktere so pri tej volitvi navedene, tudi stranama nahajajo pri drugih volitvah in, da te napake stranama niso zoper poglavitni volivni postavi in še posebno ne povdarja, da vekšji del izmed onih 55 neveljavnih glasov ne pada na izvoljena gospoda, ampak na njih nasprotnike. Pa vse vendar ni prineslo nobenega haska in deželni odbor je odločil, naj se pretres te volitve izroči posebnemu odboru iz 11 možev. Pri tem glasovanju so slovenski poslanci z Aichmeier-jem vred nasproti glasovali.

Za tim je došlo poročilo o volitvah v mestih, ktere so vse potrjene.

Zdaj oznanil grof Glajspah odboru, da je on in jegov namestnik že 18. februarja svojo slovesno obljubo deželnemu poglavarju storil in pristavi, da hoče zdaj, da tudi jemu deželni poslanci obljubo storijo, kar se je tudi po določenem redu steril.

Zdaj dojde na vrsto volitev z zapisovavcev in zvolita se g. dr. Bayer in dr. Graf.

Za tim je bila volitev poveriteljev in zvolijo se grof Atems, Feyrer, Schlager in b. Buol.

Na dalje se je volil odbor, kteri ima pregledati prošnje in bili so izvoljeni Frank, dr. Schreiner, dr. Baltl, Wanisch, dr. Waser, dr. Neubauer in dr. Graf.

Za tim dojde na vrsto volitev v odbor, kteri ima reorganizirati deželni stavbinski ured in v ta odbor so bili voljeni gg. Koch, Syz, Mulley, Schlegel, Lipold, Pfeifer, Tappeiner, Pauer, dr. Fleck in dr. Jožef Kaisersfeld.

Zadnjič je še došla na vrsto volitev odbora, kteri ima preiskati Mariborsko volitev. Izvoljeni so bili: gg. dr. Razlag, Wanisch, dr. Altmann, Herman, Lenček, dr. M. Schreiner, dr. Schlofer, Frank, dr. Waser, dr. Jož. Kaisersfeld, dr. Konrad.

3. seja. 22. februarja.

Ko se je zapisnik prejšnje seje prebral, predloži g. Pfeifer po navedenih važnih vzrokih, naj se na Njih Veličanstvo pošlje prošnja, da bi se še prihodnjič po prejšnjih vodilih vojaki jemali. Na to predloži dr. Fleck, naj se ta predlog izroči odboru za prošnje in to se je storilo.

Dr. Stremeier govori v imenu deželnega odbora, da je potrebno, da se pregleden popis delovanja prve dobe deželnega zbora napravi, da je deželni odbor to že storil in predloži, naj se ta popis natisne in razdeli vsem poslancem. Ta predlog obvelja in tudi oni pridavek dr. Schreiner-ja, da bi se ta popis razdelil tudi prejšnjim poslancem.

Dr. Frank naznani, da je odbor, kteri je preiskoval Mariborsko volitev, svoje delo že dovršil in želi, da bi se ta reč brez zamude v zboru pretresovala.

Dr. Waser poročivec o tem naglašuje v svojem govoru posebno to, da je preiskovavni odbor se na to oziral, kar deželni odbor svetuje in posebno, kar bi Mariborsko volitev potrditi moglo. Deželni poslanec ne sme od dobrote onih odviseti, ki volitev preiskujejo, pa se tudi ne zavreči, ako je politična uradnija kaj zanemarila.

V Mariborskem okrožji se jih je 187 volitve udeležilo. Dr. Vošnjak je dobil 107 glasov, kterih pravica se ne sme dvomiti; dr. Dominkuš 95 glasov, izmed teh 16 (iz Maribora), ktere priznati deželnemu odboru ni volja. Vendar misli preiskovavni odbor, da so to malenkosti, ki pri tanjšem preiskovanju zginejo. Preiskovavni odbor tedaj predloži, volitev dr. Vošnjaka potrditi, odločenje pa zarad volitve dr. Dominkuša

preložiti, dokler se vse na tanjko ne preišče; ta preiskava naj bo skrb deželnega odbora, ki jo ima ob svojem času poročiti. Vitez Karneri pravi, da se mu po tem jasnem razlaganju odbora tako zdi kakor po ognji, ki ga umetna roka zažge in po katerem temna noč spet nastane, kak hitro ugasne. On se boji, da bi se po takem volitve samo v roke okrajnih predstojnikov dale, in misli, da vrag absolutizma še zmiraj v glavah uradnikov razsaja; ta bi se moral iztirati. Cela volitev mu ni po volji in se naj zavrže. Vendar se njegov predlog ne podpira, za njega se vzdignejo samo gospodje Tappeiner, Kriehuber, dr. Bayer, grof Auersperg, baron Hakelberg in dr. Nekerman.

Praden se novi deželni odbor voli, vstane g. dr. Razlag in govori v imenu vseh slovenskih poslancev, naj bi se v ta odbor najmanj eden Slovenec volil, ki bi zastopal svoj narod. Primerno bi to bilo in tudi pravično.

Pri sledeči volitvi se voli za veliko posestvo grof Kottulinski, za mesta, trge in kupčijske zbornice dr. Stremeier, za deželne okraje dr. Moric Kaisersfeld; od celega zbora se volijo dr. Wasserfall, Pairhuber, dr. Fleck. Vsaki se po svojem zahvali. Potem še volijo drugih šest kot namestnike poprejšnjih. Noben Slovenec ni voljen.

4. seja. 23. februarja. Volitev državnih poslancev.

Iz velikih posestnikov se volijo g. Pauer, baron Hakelberg, grof Miroslav Atems (mesto barona Hakelberga je bil pred vitez Karneri državni poslanec). Za mesto Gradce se voli dr. Rechbauer, iz kupčijskih zbornic g. Schlegel; za mesta in trge na srednjem Štajerskem je voljen g. Lohninger; za mesta in trge na gornjem Štajerskem g. Tunner; za mesta in trge na spodnjem Štajerskem g. dr. Waser. Izmed poslancev za sredno-štajerske deželne okraje sta voljena dr. M. Kaisersfeld in dr. Haffner, za deželne okraje gornjega Štajerskega je voljen g. Plankensteiner; za deželne okraje spodnjega Štajerskega gospoda Lipold in Lenček. Vsi rečeni primejo in se lepo zahvalijo za čast in zaupanje, ki se v nje stavi, samo naša dva zadnja hočeta odstopiti. Baron Hakelberg na to predstavlja, naj se deželni zbor popraša, ali mu je odstop teh dveh po volji ali ne; ker ne vedo, kaj bi storili, se za nekoliko časa pretrgajo in se med sebo na tihem porazumijo.

Ko se seja zopet začne vzame dr. Stremeier besedo in pravi, da more to zdaj na dnevni red priti, ali sme kdo odstopiti ali ne in svetuje, da bi zbor ne privolil k temu ampak zahteval od onih dveh, da prevzmeta volitev. Njemu se vidi, da volitev ni samo skaz zaupanja, tudi dolžnost izvira iz nje, ki jo vsak more prevzeti, kateri se da voliti.

Tej dolžnosti se ne sme nikdo odtegniti; res da je dostikrat težko, to dolžnost dopolniti, pa takrat mora zbor vzroke presoditi. Tudi iz drugih krajev voljeni imajo enake vzroke, pa so le čast prevzeli. Deželni zbor naj tedaj zavrne ono prošnjo in razloži, da, če bi vsaki iz ene skupke voljeni se odpovedal, dokler ne pride vrsta na one, kateri bi bili oni skupki všeč, se po takem deželni zbor posili, ustava vniči in volilna pravica na smeh postavi.

Dr. Vošnjak pravi, da ni res, da bi moral vsak ono čast prevzeti, ne deželni zbor temuč skupka se po takem posili, ki ne more svojih mož v državni zbor spraviti.

Na to Feyrer pove neko šalo, za katero mu pa naj bo žal.

Dr. Dominikus trdi, da sme vsaki odstopiti; deželni zbor naj sprevidi, da se morajo od vsake skupke naj boljše glave voliti in misli, da je lepo se odpovedati reči, kateri nisi celo kos.

Prof. Schreiner dopoveduje, da vsaki, ki v deželni zbor stopi, mora na to pripravljen biti, da ga v državni zbor volijo, kdor te časti noče prevzeti, tudi ne sme v deželni zbor stopiti; on želi da se Stremaierov predlog, potrdi, kar se potem tudi v veliko večino stori.

5. seja. 25. februarja.

Slovenec ni. Gosp. Ed. Mulley poročuje o predlogu zarad preuredbe deželnega stavbinskega nadzorništva (Bau-inspection). Deželni odbor je spoznal, da je ona preuredba potrebna, ker važna dela, ki se že nekoliko let vlačijo, se še niso dogotovila zavolj pomankanja moči in tudi zavolj sedajnim zahtevanjem neprimerne uredbe uradniške. Posebni odsek vidi, da je to resen in predlaga tedaj ločitev v tri dele: stavbino uradnijo (Bauamt), nadzorništvo hramov (Gebäudeinspection) in računstvo (Bau-Rechnungsdepartement). Imenuje potem uradnike, ki se imajo ustanoviti in dostojno plačati. — Deželni odbor vse to dovoli.

Ministerski svetovavec Tunner priporoča tudi, da bi se za to uradnijo novo podučilo izdelalo gledé potrebne samostalnosti znanstvene uradnije in da se to podučilo prihodnjemu deželnemu zboru predstavlja.

Ta predlog se potrdi in sicer kakor Pairhuber povdarja, da se le samo temeljna pravila tega podučila deželnemu zboru predstavljajo.

Poslanec Waniseh poročuje o nekterih prošnjah, katerim je vzrok nova pravna uredba (Justiz-Organisation). Ta se nikomur ne dopade, nič dobrega se o njej ne sliši in predloži, naj se stavijo te prošnje na dnevni red. Oziraje se na to, da tudi Štajerska dežela ima novo okrajno razdelitev pričakovati, da je ta le provizorična začasna in tako zaupanje na stalnost pravičnega ravnanja le podira, pravni sigurnosti škoduje, težave pomnožuje, pravde zavira, namenjene varčnosti ne podpira, spoštovanju pravnih uradnikov škoduje in njih stan pohujša, naj izreče deželni zbor svoje prepričanje, da se ta uredba ne da izpeljati, preden se po ustavnem potu temelj teh preuredb potrdi in veli deželnemu odboru, naj to vladi na znanje da. Temu predlogu vsi enoglasno privolijo.

Dalje poročuje dr. Baltl v imenu odseka, ki je Pfeiferovo prošnjo pretresoval, in pravi, naj deželni odbor vladi naznani, kako je žal deželnemu zboru, da ona novo postavo zarad vojakov izpeljuje.

Na to deželni namestnik odgovori, da vlada mora tako ravnati; znane dogodbe zadnjih časov so povsod vojaške postave preuredile, evropske okolščine zahtevajo hitre spremembe, kar se tega tiče, ktere se le dajo po prehodnih določilih doseči. Tedaj je potrebno izpeljati, kar je vlada 28. grudna velevala; pred postavo so vsi enaki, le malo jih je izvzetih, pa ti za zmiraj. Le mlajši ljudje se k vojakom jemljejo. Tudi je težko zdaj več postave nazaj pozvati, ki je že sred svojega pota.

Predlog odborov se potrdi.

Zdaj nič več ni na dnevnem redu. Grof Glajspah izgovori upanje, da se bo deželni zbor še enkrat letos snidel. Takrat misli bo več opravila ne samo o deželnih rečeh temuč tudi o postavodavstvu; notrajni stan bo, kakor se nadja, lepši, Austrija bo poprejšno moč spet dobila in krona v novi svetlobi bliščala. S trikratnim „Hoch“ klicem na cesarja se sklene prva doba drugega deželnega zbora.

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

Izvirna plemena trt so samo tri, ktera se po listju, sadu dobro razločijo. Ta so 1. rodna indiška trta (vitis vinifera), 2. ameriška ali lesičja trta (Fuchstraube), 3. trta brez sada (vitis labrusca).

Trtoslovci še več plemen razločijo, vender se ne more trditi, da je eno ali drugo izvirno, ali da bi vsa od enega izviral in lahko je trte popisati, ker ostane vsako pleme stalno in se nikdar ne spreminja. Kratko rečeno: Trta je čudo božje.

Posamni deli trte ali terminologija.

Vinska trta ali trs je po svoji rasti:

- I. deblasta (stammartig) ali drevnata, če se na visoko in široko razprostira, kakor post: kozjenog,
- II. velika, če močno raste in se lahko na visoko, t. j. na brajde, šotore speljava, kakor žlahnine (Gutedelarten).
- III. mala ali pritlična, če nizka ostane, kakor rizlec (Riesling).
Dalje je: trpeča, če ne zmrzne in ostari (50—100 let) ali netrpeča, če je slaba, mehkužna.
Reja vinske trte se imenuje:
a) pritlična ali grška, kakor večidel po slovensko-štajerskih vinogradih, v Avstriji, na Renu i. t. d.
b) srednja, če se do štiri črevljev visoko izreja, post: v Hrvaških, nemško-štajerskih vinogradih i. t. d.
c) visoka ali rimska, če se visoko čez 4 do 20 črevljev in više speljava na brajde, drevje, kakor na Dalmatinskem, Laškem, Grškem.

Ni je rastline, da bi bila pod roko umnega in neumnega rednika bolj voljna in gibčna kakor trta. Od zemlje čez